

Pune District Education Association's
Annasaheb Magar Mahavidyalaya
Hadapsar, Pune- 411028

Affiliated to Savitribai Phule Pune University, Pune

Self Study Report: 2024 (4th Cycle)

Criterion 7 - Institutional Values and Best Practices

Key Indicator - 7.2 Best Practices

Metric: 7.2.1(QIM)

Describe two best practices successfully implemented by the Institution as per NAAC format provided in the Manual

Submitted to
NATIONAL ASSESSMENT AND ACCREDITATION COUNCIL BENGALURU

Pune District Education Association's
Annasaheb Magar Mahavidyalaya
Hadapsar, Pune- 411028
Affiliated to Savitribai Phule Pune University, Pune

Self Study Report: 2024 (4th Cycle)

Best Practice I Scientific Approach for Rural Development

Index 7.2.1 (2021-2022)

Sr. No.	Particular	Page No.
1	Best Practice: Scientific Approach for Rural Development Draft	4-9

Activity Reports

Sr. No.	Activity	Department	Page No.
1.	Animal Survey	Zoology	11-17
2.	Plant Survey	Zoology	18-22
3.	Microbiological Analysis of Environmental Samples Collected at Dive	Microbiology	23-30

4	Chemical Analysis of Soil and Water	Chemistry	32-38
5	Socio Economic Status of Village	Geography	39-46
6	Political History of Dive	Political Science	47-49
7	Linguistic Survey	Marathi	50-53
8	Media Publicity, News		54-56

Pune District Education Association's
Annasaheb Magar Mahavidyalaya

Hadapsar, Pune- 411028

Affiliated to Savitribai Phule Pune University, Pune

Self Study Report: 2024 (4th Cycle)

Best Practice I

Scientific Approach for Rural Development

**Name of Village: Dive,
Tal-Purandar, Dist- Pune**

Village Proceedings 2021-22	Survey	https://pdeaamcollege.s3.us-east-2.amazonaws.com/NaacSSRCriaDoc/719_Village%20Survey%20%20Proceedings%202021-22.pdf
--	---------------	---

GPS MAP

Best Practice I

Scientific Approach for Rural Development

Evidence of success:

In the year 2021-22 the survey of village Dive, Tal. Purandar. Dist. Pune was performed. It is the Western Maharashtra Region. Socio-economic characteristics, land use land morphology, and living conditions were studied. Photographs and GPS surveys were carried out. A study of flora and fauna, domestic animals, birds, reptiles, and arthropods was performed. More than 20 plant species of flowering plants, 3 species of lichens, and 5 species of fungi were reported. A microbiological study led to isolating infectious agents to guide farmers in the application of bio fungicides. Chemical analysis of soil and water samples was performed.

Letter of Appreciation

॥ श्री कालोदा प्रसन्न ॥

॥ बहुजन हिताय बहुजन सुखाय ॥

स्थापना दि. ४/२/१९४९

“ग्रामपंचायत हाच सामाजिकसाचा मुलभूत पाया आहे”

ग्रामपंचायत दिवे

ता.पुरंदर, जि.पुणे फोन नं. : ०२११५-२३८३३१
e-mail : grampanchayt.dive@gmail.com

कृ. अमित भाऊसाहेब इंदे
सरपंच
मोबा. : ९५२७०४९४९४

सौ. सुजाता संदिव जगदाळे
उपसरपंच
मोबा. : ९७६२९२९०७४

जावक क्र. ५२

दिनांक ३०/०२/२०२२

To,
Hon. Principal,
Anasaheb Magar College,
Hadapsar.

Subject : Appreciation letter...

Honorable Sir,

Anasaheb Magar College has arranged National Service Scheme Special Camp during 21st to 27th February 2022 at Dive Tal. Purandar, Dist. Pune. Teachers and students from different departments such as Zoology, Botany, Chemistry, Physics, Microbiology, Geography, Marathi, Politics conducted survey in their respected subject. Students collected data for Water, Animal, Soil, Energy resources, Physical features, Social, Economic and Political status of the village. The booklet with analysis and result is published by the college at the hands of Hon. Ajitkumar Pawar and dignitaries. The published book by the college will be very useful for us for the development of village.

Within the period of special camp Awareness rally, Poster competition and exhibition, street play, lectures on value education, leadership development were arranged. Volunteers worked for cleanliness and awareness and tree plantation, ground leveling, coloring the tree stumps. Origami training, self-defense training for girls, sapling making workshop was arranged for volunteers in the camp. "Suryodayaprasun Suryastaparyant Suryanaskar" was the activity arranged for volunteers and school children. 640 students performed 8000 suryanaskar in a day. Volunteer participated in the cleaning activity at Malhargad under fort conservation. Volunteer watered the plant on the fort. collected the wall stone at one place.

Dr. Savita Kulkarni, Dr. Kiran Randive, Prof. Nitin Lagad were the organizers of the camp and Prof. Gaurav Shelar and Dr. Vandana Sonvale helped in the organization of the camp. I would like to thank Prin. Dr. Pandit Shelke for the selection of our village as special camp site. The camp was gracefully organized and with the organization of street play, rally, competitions, cultural program, Hadji Kunku, villagers enjoyed the interaction with the volunteers. Villagers were actively involved in all activities organized by the college.

We appreciate the organization of the camp and activities conducted in the camp.

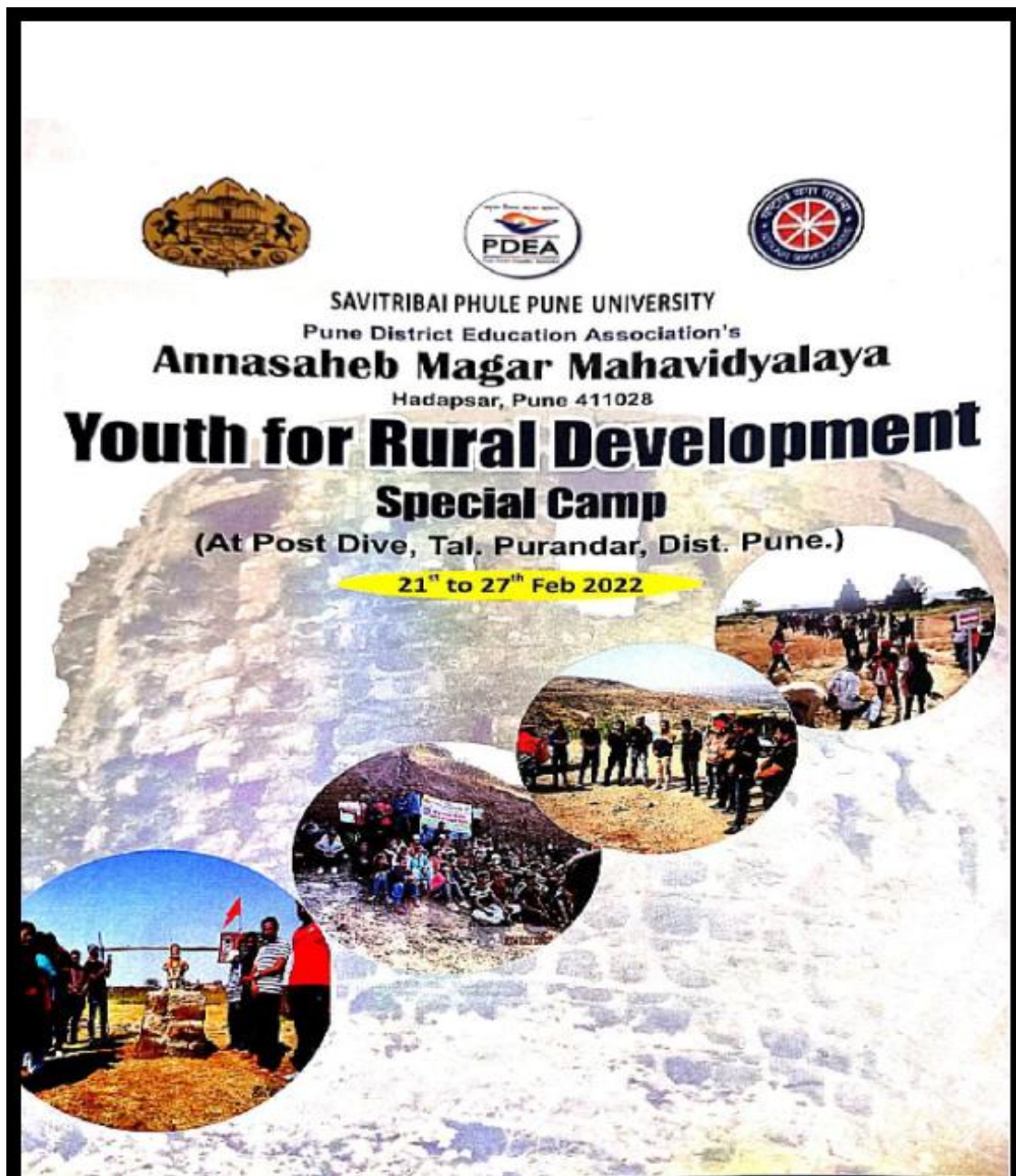
कृ. अमित भाऊसाहेब इंदे
सरपंच
ग्रामपंचायत दिवे
ता. पुरंदर, जि. पुणे.

Cover page of Proceeding Youth for Rural Development
(Special Camp)

Village
Proceedings 2021-22

Survey

https://pdeaamcollege.s3.us-east-2.amazonaws.com/NaacSSRCriaDoc/719_Village%20Survey%20%20Proceedings%202021-22.pdf

Cover page of Proceeding (NSS Special Camp)

Pune District Education Association's
Annasaheb Magar Mahavidyalaya
Hadapsar, Pune -28

“YOUTH FOR RURAL DEVELOPMENT”

Special Camp
At Post Dive, Tal. Purandar, Dist. Pune
21st to 27th February 2022

Editorial Board

Prin. Dr. Nitin L. Ghorpade (Principal) Annasaheb Magar Mahavidyalaya, Hadapsar, Pune -28	Dr. Savita Kulkarni (District Co-ordinator) National Service Scheme Savitribai Phule Pune University
Dr. Kiran Randive	Prof. Nitin Lagad
N.S.S. Program Officers	

JUNE 2022

Pune District Education Association's
Annasaheb Magar Mahavidyalaya
Hadapsar, Pune- 411028

Affiliated to Savitribai Phule Pune University, Pune

Self Study Report: 2024 (4th Cycle)

Activity Reports

Pune District Education Association's
Annasaheb Magar Mahavidyalaya

Hadapsar, Pune- 411028

Affiliated to Savitribai Phule Pune University, Pune

Self Study Report: 2024 (4th Cycle)

Department Of Zoology Activity

Activity: Animal Survey

By

Dr. Sharad Giramkar

Dr. Anju Munde

Summary Report

On Occasion of Golden jubilee year of Annasaheb Magar Mahavidyalay, Hadapsar, Pune-28, and Department of Zoology had conducted Animal survey in and around NSS camp located in Diversion, on Tuesday 22nd February 2022. The survey was conducted by Dr. Anju Mundhe with six F. Y. B.Sc students. Domestic animals, birds, reptiles, arthropods, aquatic fauna were observed by participants. The survey was conducted under the guidance of Dr. Sharad Giramkar (HOD Zoology).

List of Fauna observed during animal survey

Mammals:

Jersey, Indian cattle, Dog, Cat, Bats etc

Birds:

White leghorn chicken, Sparrow, Pigeon, Robin, Parrot, Crow pheasant etc

Arthropod a:

Crab, Spider, Yellow colour ladybug, Lemon yellow and common crow Butter flies,
Water st-riders etc

Aquatic fauna:

Tilapia, Snake headed fish, Crab, Daphnia, Rotifers, Diatoms,
Ostracized etc

Report

	Pune District Education Association's Annasaheb Magar Mahavidyalaya, Hadapsar, Pune-28.		
Activity Report			
Name of Department/ Committee	Zoology	Academic Year: 2021-22	Name of Coordinator: Dr. Anju Yogesh Mundhe
Name of the Activity	Animal survey during NSS Camp arranged in Divegaon		
Day & Date: 22/02/2022	Time/ Duration: One day	Venue: Divegaon	No of Participants: 06 students and 01 staff

1. Brief information about the Activity:

Topic	Animal survey in Divegaon
Objectives	To perform animal survey in and around the location of NSS camp.
Methodology	Observation, identification and report writing
Detail Report of Activity	Separate sheet is attached

2. Proofs and Documents Submitted:

Documents	Yes/No	Documents	Yes/No
Detail Report of Activity	Yes	Activity Photos (Geotagged)	Yes
Notice	--	News Published	--
Invitation and Thank giving Letters	--	Participation Certificate (Specimen)	--
Attendance of Participants	Yes	Feedback Forms	--

Signature of Coordinator	Signature of HOD/ Committee Chairman	Signature of IQAC Coordinator	Principal

Head
 Department of Zoology
 Annasaheb Magar Mahavidyalaya, Hadapsar, Pune-411028.

Co-ordinator
 IQAC Committee
 Annasaheb Magar Mahavidyalaya, Hadapsar, Pune-28.

PRINCIPAL
 Annasaheb Magar Mahavidyalaya, Hadapsar, Pune - 411 028.

3. For IQAC Use only:

IQAC File No	IQAC Document No	Criterion/Metric No

Photos of Survey

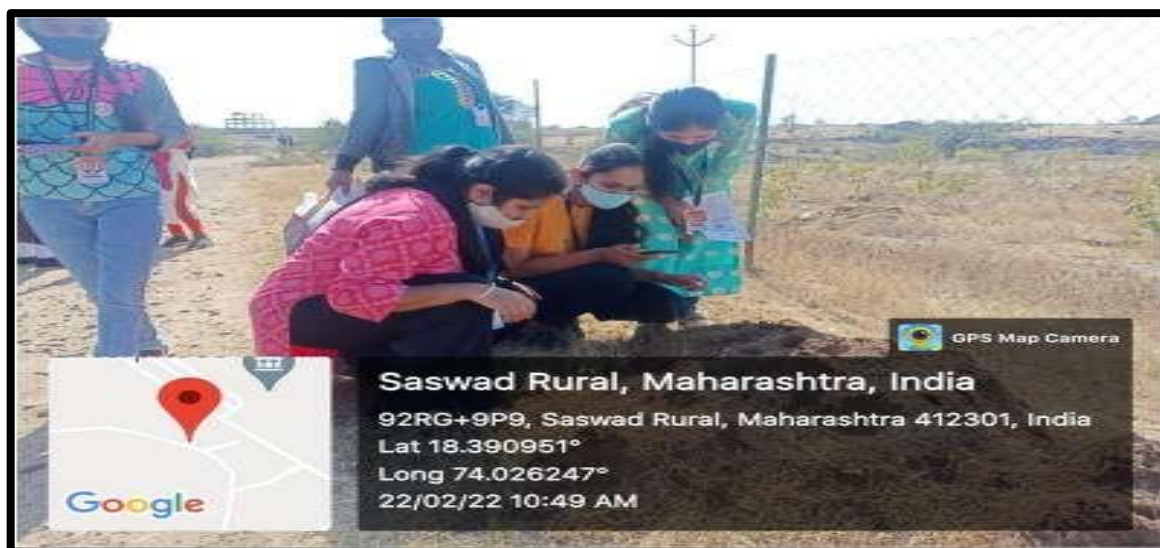
Observation of Termite mount

Conversation with local fisher man

Observation of Termite mount

Observation of Emu farm

Observation of Poultry far

Aquatic fauna from water resource

Pune District Education Association's
Annasaheb Magar Mahavidyalaya
Hadapsar, Pune- 411028
Affiliated to Savitribai Phule Pune University, Pune

Self Study Report: 2024 (4th Cycle)

**Department
of
Botany
Activity
Plant survey
By
Dr. Kiran Randive**

Report

NSS residential camp was arranged by P.D.E.A.'s Annasaheb Magar Mahavidyalaya, Hadapsar, Pune NSS department on 21 Feb 2022 to 27th Feb 2022. During this camp Botanical survey of the area was done by some groups of the students under the guidance of Dr. Rani Bhagat and Dr. Kiran Ranadive. Dr. Shirurkar D.D and Dr. Danai Sunita were also present for the same. During this survey more than 20 plant species of flowering plants, 03 species of lichens and 05 species of fungi has been reported from the same locality. The survey was systematically planned by Dr. Savita Kulkarni, NSS coordinator, supported by Prof. Lagad, Dr. Anju Mundhe, Prof. Wghmode, Prof. Urmila Dhangar, Prof. Jagtap, Prof. Shelar and Prof. Kumkale under the guidance of Principal Prof. Dr. Pandit Shelke.

Plant species observed during survey

Sr. No.	Scientific name	Common Name	Family	Habit
1.	<i>Tecoma stans</i>	Yellow trumpet	Bignoniaceae	Large shrub
2.	<i>Heteropogon triticeus</i>	Giant spear grass	Poaceae	Herb
3.	<i>Chrysopogon fulvus</i>	Guria grass	Poaceae	Herb
4.	<i>Dichanthium annulatum</i>	Marvel Grass	Poaceae	Herb

5.	<i>Chloris virgata</i>	Feather finger grass	Poaceae	Herb
6.	<i>Bambusa bambos</i>	Spiny bambu	Poaceae	Tree
7.	<i>Vachelia leucophloea</i>	Reonja	Fabaceae	Tree
8.	<i>Pongamia pinnata</i>	Indian Beech	Fabaceae	Tree
9.	<i>Zizyphus mauritiana</i>	Indian Jujube	Rhamnaceae	Tree
15.	<i>Azadirachta indica</i>	Neem	Meliaceae	Tree
16.	<i>Euclayptus obliqa</i>	Gum tree	Myrtaceae	Tall tree
17.	<i>Ficus benghalensis</i>	Banyan tree	Moraceae	Tree
18.	<i>Ficus microcarpa</i>	Chinese banyan	Moraceae	Tree
19.	<i>Cocculus hirsutus</i>	Broom creeper	Menispermaceae	Twiner
20.	<i>Aloe vera</i>	Korphad	Asphodelaceae	Herb

Non-lichenized (Fungi) species observed during survey

Sr. No.	Scientific name	Common Name	Family	Habit
1.	<i>Caloplaca sp.</i>	Caloplaca	Caloplacaceae	Saxicolous
2.	<i>Parmelia</i>	Spice lichen	Parmeliaceae	Saxicolous
3.	<i>Heterodermia</i>	Heterodermia	Physciaceae	Corticolous

Lichenized fungi (Lichen) species observed during survey

Sr. No	Scientific name	Common Name	Family	Habit
1.	<i>Meliola sp.</i>	Sooty mould	Meliolaceae	Folicolous
2.	<i>Schizophyllum commune</i>	Schizophyllum	Schizophyllaceae	Corticolous
3.	<i>Dasturella</i>	Bambu rust	Phakopsoraceae	Folicolous
4.	<i>Melampsora</i>	Euphorbia rust	Melampsoraceae	Folicolous
5.	<i>Flavodon flavus</i>	Flavodon	Meruliaceae	Lignicolous

Photos of observed species

Pune District Education Association's
Annasaheb Magar Mahavidyalaya
Hadapsar, Pune- 411028

Affiliated to Savitribai Phule Pune University, Pune

Self Study Report: 2024 (4th Cycle)

Department Of Microbiology

**Activity
Microbiological Analysis of
Environmental
Samples Collected at Dive**

By

Prof. Meghmala S. Waghmode

Prof. Urmila S. Dhangar

Report

Materials and methods:

2.1 Environmental sample collection:

Collecting samples involves the isolation and careful gathering of specimens of interest study (Keith 2017). Grab sampling method was used for the sample collection. Water, soil and infectious specimens were collected, during sample collection latitude and longitude were measured with the help of Gps camera (Meguro et al., 2009).

2.2 Isolation and identification of microorganisms:

Collected specimens were diluted with sterile saline for the isolation of microbial cultures. Nutrient media (for bacteria), Potato dextrose agar (for fungi) and Yeast extract malt extract medium (for lichenicolous fungi) were used for the study (Lawrey 2002). Identification was done based on the morphological characteristics and microscopic observation. Compound light microscope and stereomicroscope was used for the study.

2.3 Determination of diversity index of the sample

Simpsons diversity index was estimated as per the method of Hunter and Gaston.

3. Result

3.1 Environmental sample collection:

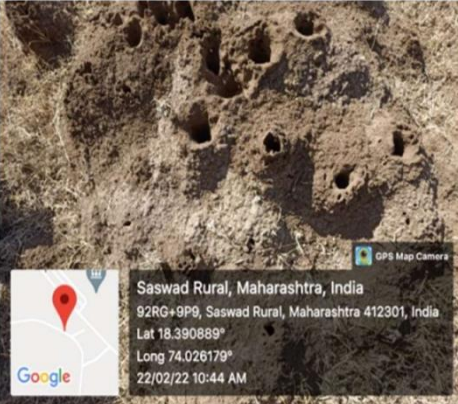
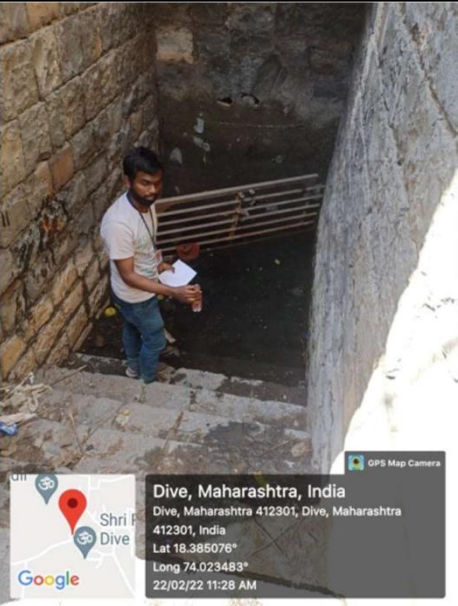

Environmental specimens were collected as per the standard protocol.

Collected samples are given as per the table 1.

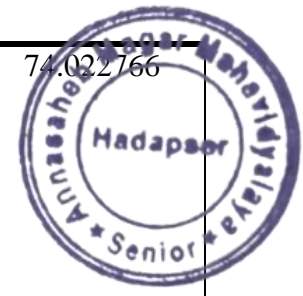

Sr. No .	Name of the sample	Image	Latitude	Longitude E
1	Termite moun sample	 <p>Dive, Maharashtra, India 92PG+MJX, Dive, Maharashtra 412301, India Lat 18.385798° Long 74.026218° 22/02/22 11:17 AM</p>	18°39'08.53 ⁰	74.026155
2	Dried Pond soil sample	 <p>Saswad Rural, Maharashtra, India 92RG+9P9, Saswad Rural, Maharashtra 412301, India Lat 18.390665° Long 74.027045° 22/02/22 10:59 AM</p>	18°23'26.23 892	74°1'36.79788
3	Pond water sample	 <p>92RG+9P9, Saswad Rural, Maharashtra 412301, India Date: 22/02/2022 Lat: N 18°23'26.34684 Lon: E 74°1'37.45848 Time: 11:00 AM 26.78°C</p>	18°23'26.28 456	74°1'37.20612
4	Custard apple farm soil sample		18°23'17.93	74°1'35.3787

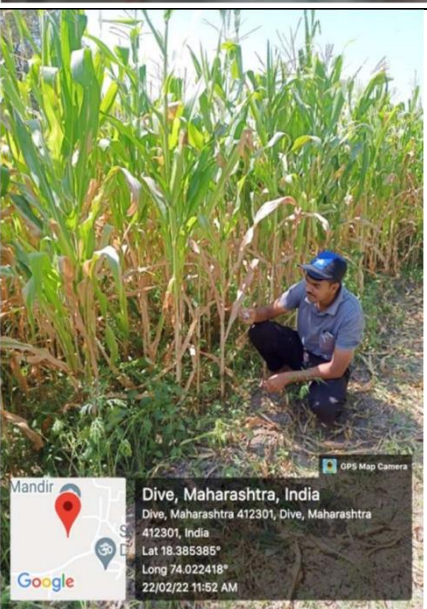
5	Ant hill sample	 <p>Saswad Rural, Maharashtra, India 92RG+9P9, Saswad Rural, Maharashtra 412301, India Lat 18.390889° Long 74.026179° 22/02/22 10:44 AM</p>	18385826 ⁰	74.026196
6	Well water sample	 <p>Dive, Maharashtra, India Dive, Maharashtra 412301, Dive, Maharashtra 412301, India Lat 18.385076° Long 74.023488° 22/02/22 11:28 AM</p>	18 ⁰ 23'6.49	74 ⁰ 1'24.042
7	Lichen sample on Sacred fig tree trunk	 <p>Dive, Maharashtra 412301, Dive, Maharashtra 412301, India Lat: N 18° 23' 9.0289" - Date: 22/02/2022 Long: E 74° 1' 21.1944" Time: 11:41 AM 26.75°C</p>	18385879 ⁰	74.022536

8	Onion farm soil sample		18-335879 ⁰	74.022766
9	Bore well water sample		18-385879 ⁰	74.022536
10	Water stream sample		18 ⁰ 23'10.3164	74 ⁰ 1'18.54912
11	Papdi beans soil sample		18 ⁰ 23'10.3164	74 ⁰ 1'18.54912

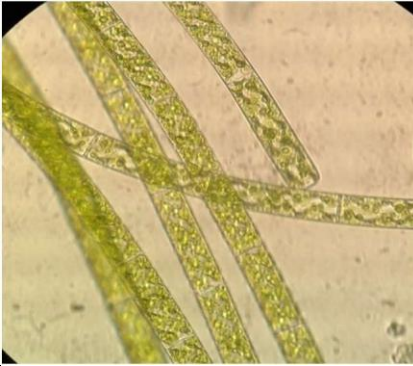

12	Infected leaves and fruit sample			
13	Maka soil sample		18 ⁰ 23'6.49	74 ⁰ 1'24.042

Isolation and identification:

Identification was done based on the morphological characteristics and microscopic observation. Burnett, (2003), Van Vuuren, (2006). Compound light microscope and stereomicroscope was used for the study.

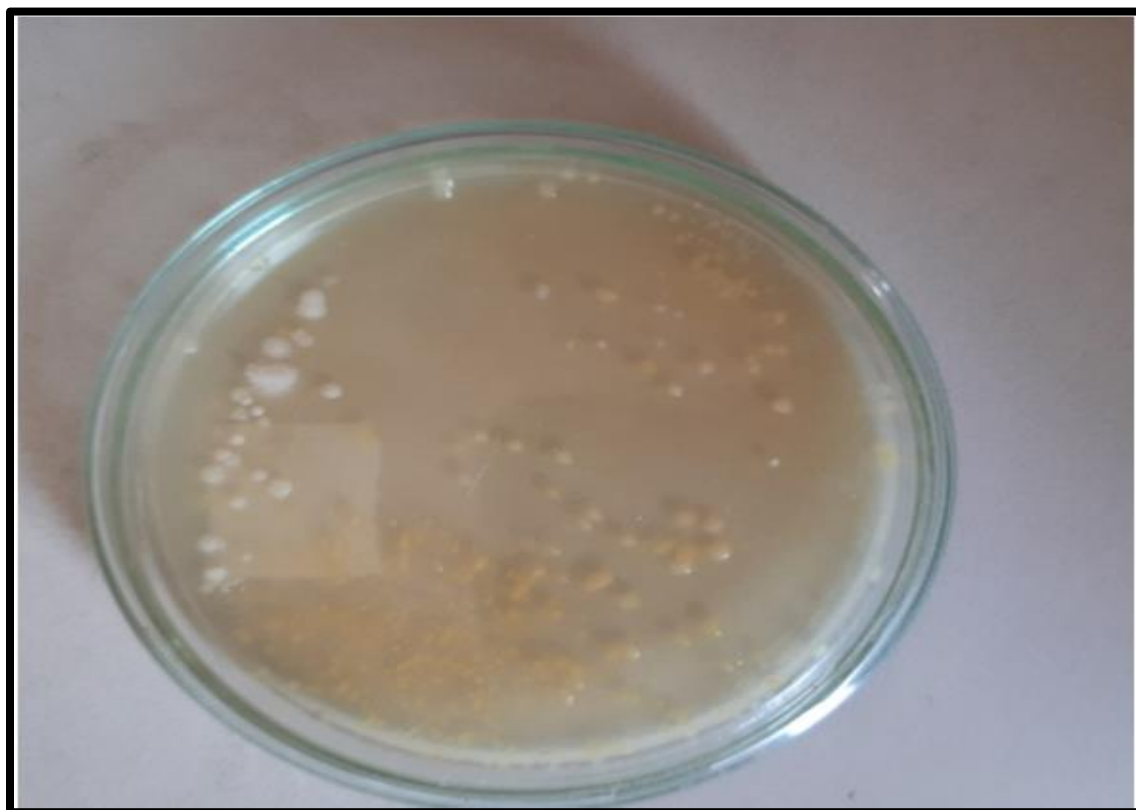
Sample	Microscopic image	Name of the microbial isolates	Specification
Pond water algae		Microalgae <i>Spirogyra</i>	<i>Spirogyra</i> : Order: Zygnematales Scientific name: Spirogyra Higher classification: Zygnemataceae
Lichen sample		Lichencolous fungi	Unidentified

Determination of diversity index of the sample:

Simpsons diversity index was estimated as per the method of Hunter and Gaston Simpsons Index (0.73), Simpsons index of diversity (1.37) and Simpsons reciprocal index(1.37) suggests less microbial diversity accompanied with predominance of carotenoid pigment producing bacteria.

Soil isolates on Nutrient agar

Stereo microscopic image of carotenoid pigment producing bacteria

Conclusion:

This study was aimed to find microbial isolates from various niches. Considering agricultural practices of the villagers, infectious agent was isolated to guide the farmers for the application of bio fungicides. Villagers can cultivate and sell spirogyra as singleness protein(SCP) and algal fertilizers.

Pune District Education Association's
Annasaheb Magar Mahavidyalaya
Hadapsar, Pune- 411028
Affiliated to Savitribai Phule Pune University, Pune

Self Study Report: 2024 (4th Cycle)

Department of Chemistry

Activity

Chemical Analysis of Soil and Water

By

Prof. Shital Jagtap

Objective

1. To determine chemical parameters such as PH and conductivity of soil samples.
2. To determine chemical parameters such as PH and conductivity of water samples.

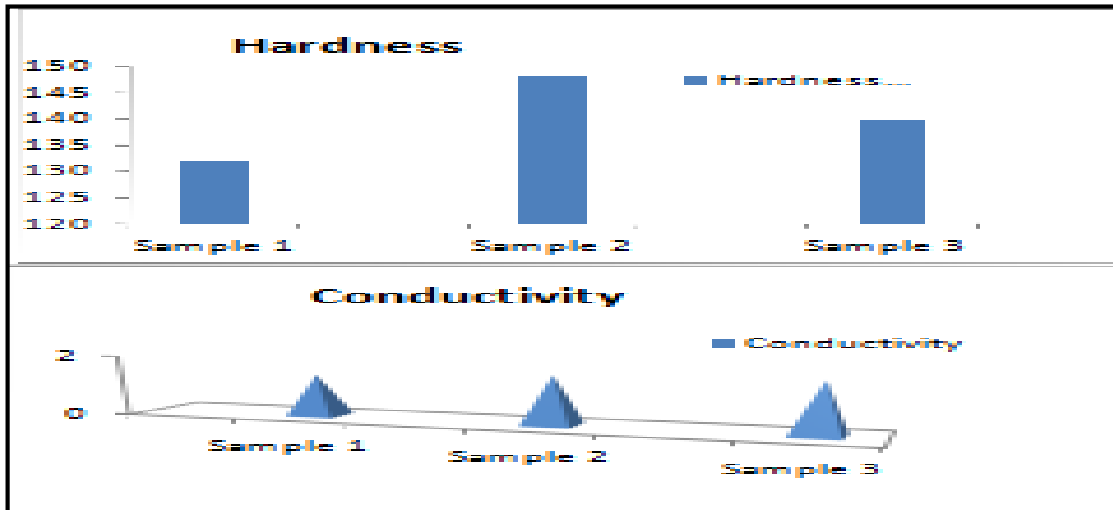
Discussion-Samples of water and soil are taken from various places. Water samples were collected from well, Samples of soil are taken from different field where onion, wheat, maize are main crop.

Soil Analysis

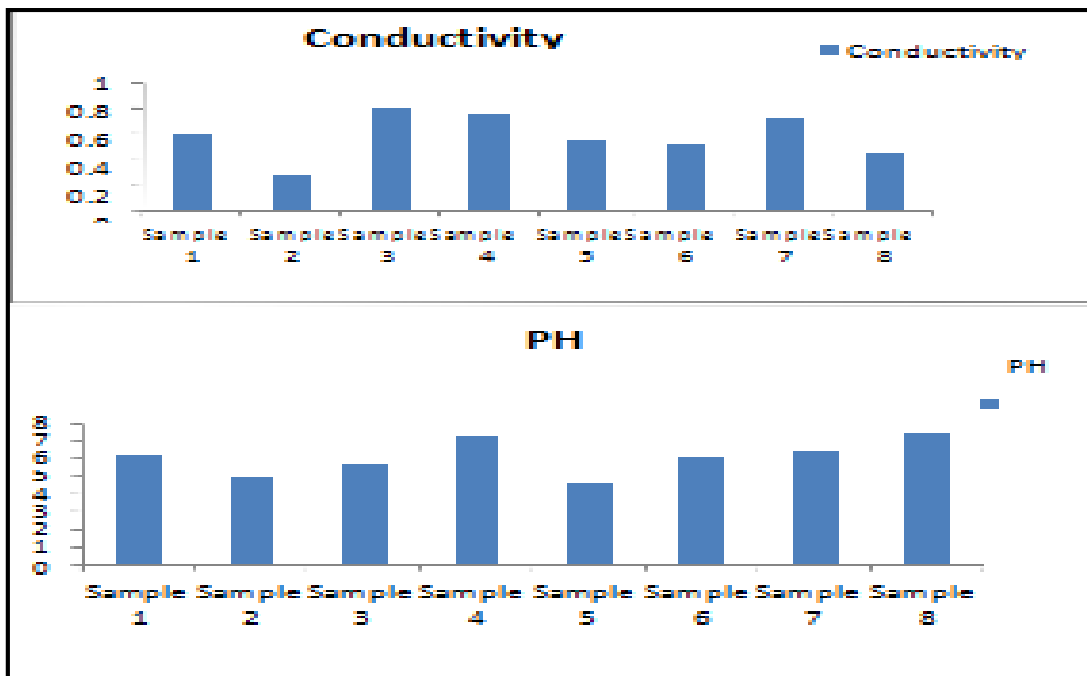
Sr No.	Sample No.	Colour	Conductivity	PH	Remarks
1	Sample 1	Black	0.60	6.23	Acidic
2	Sample 2	brown	0.28	5.0	Acidic
3	Sample 3	Brownish Black	0.80	5.71	Acidic
4	Sample 4	Black	0.75	7.38	Neutral
5	Sample 5	black	0.56	4.6	Acidic
6	Sample 6	brown	0.52	6.1	Acidic
7	Sample 7	brown	0.72	6.4	Acidic
8	Sample 8	black	0.45	7.45	Slightly alkaline

Graphical representation

Water hardness and conductivity

Soil conductivity and PH

Soil Sample Collection from farm

Soil sample collection from farm

Soil sample collection from farm

Water sample collection

Water sample collection

Pune District Education Association's
Annasaheb Magar Mahavidyalaya
Hadapsar, Pune- 411028
Affiliated to Savitribai Phule Pune University, Pune

Self Study Report: 2024 (4th Cycle)

Department of Geography

By

Dr. Savita Kulkarni

Prof. Shilpi Dasgupta

Report

A socioeconomic survey is an important tool for gathering comprehensive information about a location's social and economic situation. This information aids in visualizing the location's circumstance. After assessing the data, policy framework may be created, and comprehending the problem with the public is critical for policy-making. The process of increasing the quality of life and economic well-being of people living in rural areas is known as rural development. Traditionally, it has been focused on the extraction of land-intensive natural resources like agriculture and forestry. It is a broad phrase that refers to actions taken to promote the development of areas outside of the mainstream metropolitan economic system.

Objectives of the village survey

- 1) To understand the socio and economic condition of the village.
- 2) To study the land use and land cover pattern of the village.
- 3) To know the available energy resources in the village.

Methodology

To achieve the above goals, relevant research from the villages is required. A socio- economic survey was done in village Dive by NSS volunteers and students from the Geography Department in order to better understand the village's socioeconomic characteristics, land use and land cover patterns, livestock breeding, settlement morphology, and living conditions. A household survey was conducted, and primary data was obtained from 100 houses. GPS positions were used to record the locations of 10 houses. Photographs and GPS surveys were carried

out. Questionnaires are used to collect information about governmental issues, demography, lifestyle, and occupation. Articles, journals, and other papers are used to gather secondary data.

Study area

Dive is a village in the Purandar Taluka of Maharashtra's Pune District. It is situated in the Desh or Paschim Maharashtra region. It is part of the Pune Division. It is 27 km east of the district headquarters in Pune. Purandar is 10 kilometres away. 166 kilometers from Mumbai. Nearby villages are Sonori, Vanpuri, Udachiwadi, Ambodi, Saswad Rural, Pawarwadi, Hivare, Garade, Thapewadi, Warvadi, Somurdi. Saswad is nearest town to Dive for all major economic activities, which is approximately 5km away.

Findings:

Dive Local Language is Marathi. Dive Village Total population is 3484 and number of houses are 768. Female Population is 48.4%. Village literacy rate is 73.8% and the Female Literacy rate is 32.8%.

The findings of the field visit, questionnaire, and survey provide crucial information on their style of living, sources of income, and amenities they have access to, as well as the problems they encounter in their daily lives. The survey consisted of gathering data from 88 households of Dive village.

Information of person benefited by government:

Government schemes were established with the goal of enhancing people's livelihoods and ensuring their security in order to live a better life. Each plan is designed to benefit individuals in specific aspects of

their lives. Some plans are designed to give financial stability, while others are designed to provide socio-economic benefits. The other 14 households benefit from government programmes such as the p.m.awas yojana, the Swaccha Bharat Mission, soil health card, sukaniya samrudhi yojna and the Kisan Credit Card.

Source of portable water: Out of 88 household 51 had a community water tap, 36 had a house tab, and just one had a hand pump as a portable water supply.

Mode of storage of water:

almost every one 8 having a water storage tank.

Electricity available per day:

Electricity is one of the most significant gifts that science has bestowed upon humanity. It has also become an integral element of modern life, and it is difficult to imagine a world without it. Electricity serves a variety of purposes in our daily lives. It is used to illuminate rooms, operate fans, and operate household appliances such as electric stoves, air conditioners, and more. All of these give people with a sense of security. Electricity is used to operate massive machines in factories. Food, clothing, paper, and a variety of other commodities are all made with electricity. Although 73 households have electricity accessible every day, 11 households have a daily power outage, with only 2 to 12 hours of power available, and four households on their area have experiences power shortages every Thursday.

Household electricity:

Household electricity is used as a source of energy in all 88 households.

Appliances used in day:

Home appliances play an important role in our daily lives. It is quite helpful in making our daily tasks more easier. Certain appliances, such as induction cook tops, refrigerators, and a variety of cooking ranges, make cooking easier. The introduction of washing machines has reduced our time spent doing laundry. Almost each every household has a refrigerator, television, fan, and other equipment such as an iron, geezer, and washing machine.

Cooking fuel:

A household's fuel choice is strongly influenced by the accessibility, affordability and convenience of the fuel, as well as dependent on the economic and technical options of a household and the respective social and cultural determination. LPG is the primary source of cooking fuel for 84 families, however alternative fuels such as kerosene and wood are also used.

The above data shows that the standard of living is quite high, with modern conveniences and domestic amenities and services such as water pipelines, electricity, and LPG. This is due to the village's advantageous location, which is close to a highway.

Land holding:

The statistical unit for data collection in the Agriculture Census is any land used totally or partly for agricultural production and operated as one technical unit by one person alone or with others without respect to title, legal form, size, or location. 20 households own half, one, and one-half acre of land, 11 households own 2 and 2.5 acres of land, 21 households own 3 to 5 acres of land, and 5 households own more than 7 acres of land, up to 15 acres of land.

Cultivated land:

Land that is utilized to raise crops on a cyclical or permanent basis. Land that is regularly cultivated but has been allowed to fallow for a period of time is also included. Out of 88 households, 28 cultivated lands ranging from 0.5 acre to 2 acre. 12 household's cultivated 3 to 5 acres of land, while 2 households cultivated 10 and 12 acres of land.

Uncultivated:

Uncultivated land is defined as ground that has not been ploughed, renovated, or improved by management procedures, but does not include land that has been mounded for the purpose of riparian woodland planting. Six households had uncultivated fields ranging from 0.5 to 2 acres.

Barren land:

The land which cannot be used for cultivation is called barren land such as hilly terrains, deserts and ravines etc. Seven households had barren land ranging from one to five acres, with three households having more than ten acres of desolate land.

Irrigation system:

Irrigation is the process of applying water to the soil artificially using tubes, pumps, and sprays. Irrigation is commonly employed in locations where rainfall is unpredictable, or where dries spells or drought are predicted. There are a variety of irrigation systems in which water is evenly distributed across the entire field. Here 23 households used irrigation systems such as dripping, flooding, and sprinklers, among other things.

Irrigation by:

10 households used a bore well to irrigate their land, 12 households used a tank, river water, or a channel to irrigate their land.

Use of organic manures:

Manures and other organic sources are utilized to increase soil fertility and organic matter content, as well as to give micro nutrients and other growth elements that inorganic fertilizers do not generally provide. Microbial development and nutrient turnover in soil may be boosted by the use of these items. 32 households employed organic manures, while just 5 households did not.

Use of chemical fertilizer:

Chemical fertilizers enhance plant growth while also having a significant impact on the environment. There is a possibility of groundwater contamination, as well as the environmental difficulties that come with using chemical fertilizers. Only one household out of 88 did not use chemical fertilizer. 38 households utilized chemical fertilizer.

Five crops produce in a year:

Wheat, jwari, bajari, maka, pulses, anjeer , peru, beans, custard Apple, peanuts are major corps production.

Livestock:

The management and production of domestic, livestock, or farm animals for the goal of getting their flesh and products is known as livestock farming (milk, eggs, leather, etc). Cows, calves, poultry, buffalo and goats are among the livestock raised by 28 households and 60 households don't have livestock rearing.

Shelter for livestock:

There are 3 types of shelter open, kaccha, and pakka.

Milk production in a day:

The milk produced by 14 households ranges from 2 liters per day to 45 liters per day.

Problems:

Water problem, pollution, cleaning, bank, hospital, workless, waste disposal, transportation, drainage, etc.

Suggestion:

Even though the community is well-developed, there is still a need for education on waste management programs, farming methods, and water pollution. For good agricultural results, they must improve agricultural techniques, watershed management, and the use of organic fertilizer and manure. Other sources of money and employment in the village include agro tourism, medicinal plant growing, and aquaculture. They must be aware of and utilize non-conventional energy resources. Many people are unaware of government programs that they should be aware of it.

Pune District Education Association's
Annasaheb Magar Mahavidyalaya
Hadapsar, Pune- 411028
Affiliated to Savitribai Phule Pune University, Pune

Self Study Report: 2024 (4th Cycle)

Department of Politics

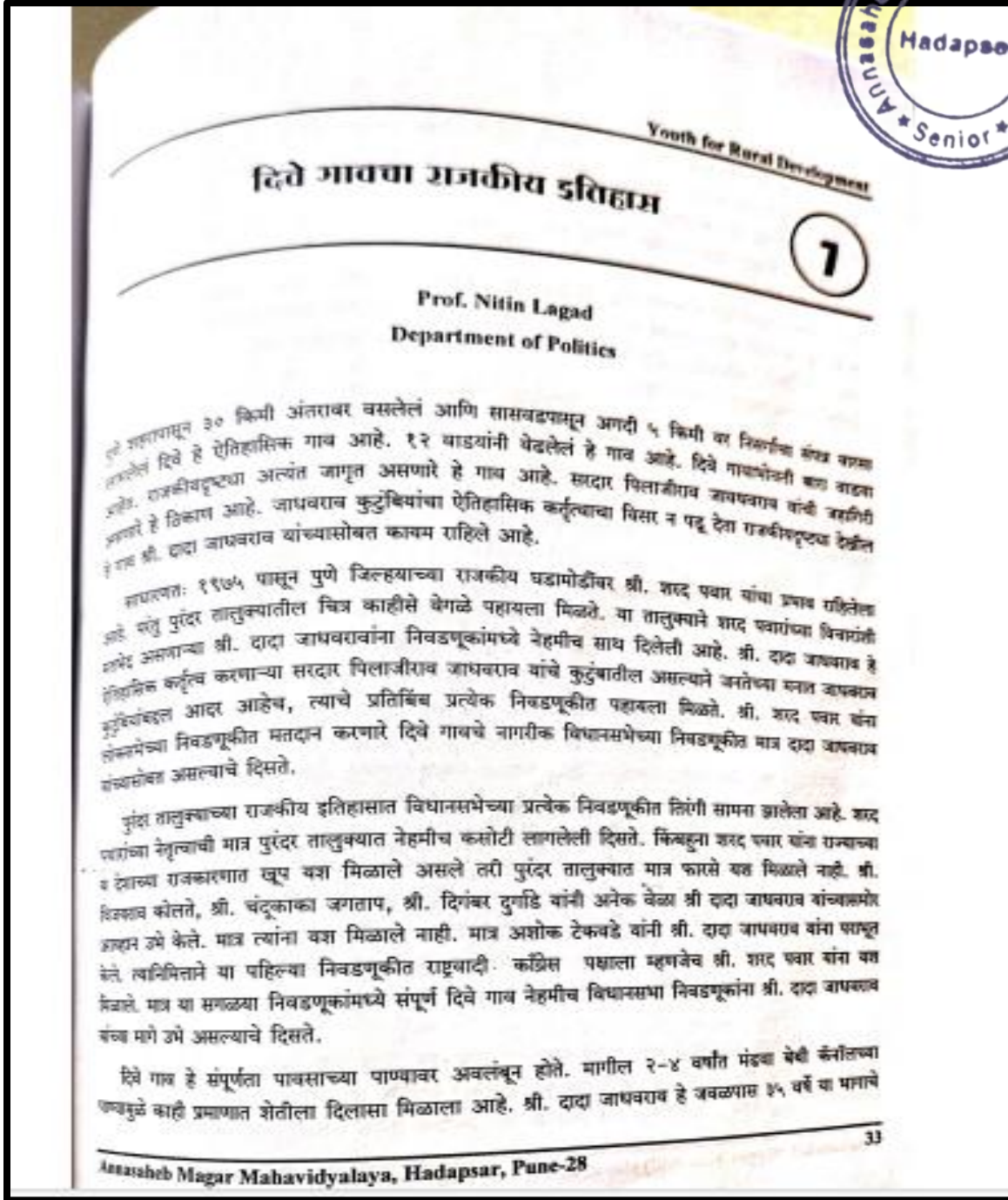
Activity

Political History of Dive

By

Prof. Nitin Lagad

Report

दिवे गावचा राजकीय इतिहास

Youth for Rural Development

7

Prof. Nitin Lagad
Department of Politics

दिवे गावपासून ३० किमी अंतरावर वसलेले आणि सासवडपासून अगदी ५ किमी वर निकाली संख्येने वसलेले दिवे हे ऐतिहासिक गाव आहे. १२ वाड्यांनी वेढलेले हे गाव आहे. दिवे गावघांठी बरा वाड्या आहेत. राजकीयदृष्ट्या अत्यंत जागृत असणारे हे गाव आहे. सरदार पिलाजीराव जाधवराव वंशी जराठी भाषणारे हे ठिकाण आहे. जाधवराव कुटुंबियांचा ऐतिहासिक कर्तृत्वाचा विसर न पडू देता राजकीयदृष्ट्या देखील हे गाव श्री. दादा जाधवराव यांच्यासोबत कायम राहिले आहे.

सध्यात: १९७५ पासून पुणे जिल्हयाच्या राजकीय घडामोडींवर श्री. शरद पवार यांचा प्रभाव राहिलेला आहे. पंतु पुरंदर तालुक्यातील चित्र काहीसे बेगळे पहायला मिळते. या तालुक्याने शरद पवारांच्या विचारांनी प्रभाव असणाऱ्या श्री. दादा जाधवरावांना निवडणूकांमध्ये नेहमीच साथ दिलेली आहे. श्री. दादा जाधवराव हे ऐतिहासिक कर्तृत्व करणाऱ्या सरदार पिलाजीराव जाधवराव यांचे कुटुंबातील असल्याने जनतेच्या मनात जाधवराव कुटुंबाबद्दल आदर आहेच, त्याचे प्रतिबिंब प्रत्येक निवडणूकीत पहायला मिळते. श्री. शरद पवार यांना लोकसभेच्या निवडणूकीत मतदान करणारे दिवे गावचे नागरीक विधानसभेच्या निवडणूकीत मात्र दादा जाधवराव यांच्यासोबत असल्याचे दिसते.

पुरंदर तालुक्याच्या राजकीय इतिहासात विधानसभेच्या प्रत्येक निवडणूकीत तिगणी सामना झालेला आहे. शरद पवारांच्या नेतृत्वाची मात्र पुरंदर तालुक्यात नेहमीच कसोटी लागलेली दिसते. किंबहुना शरद पवार यांना राज्याच्या व देशाच्या राजकारणात खूप यश मिळाले असले तरी पुरंदर तालुक्यात मात्र फारसे यश मिळाले नाही. श्री. विजयराव कोतते, श्री. चंदूकाका जगताप, श्री. दिगंबर दुगडे यांनी अनेक वेळा श्री. दादा जाधवराव यांच्यासोबत प्रयत्न उभे केले. मात्र त्यांना यश मिळाले नाही. मात्र अशोक टेकवडे यांनी श्री. दादा जाधवराव यांना पराभूत केले. त्यानिमित्ताने या पहिल्या निवडणूकीत राष्ट्रवादी काँग्रेस पक्षाला म्हणजेच श्री. शरद पवार यांना यश मिळाले. मात्र या सगळ्या निवडणूकांमध्ये संपूर्ण दिवे गाव नेहमीच विधानसभा निवडणूकांना श्री. दादा जाधवराव यांच्यासोबत असल्याचे दिसते.

दिवे गाव हे संपूर्णता पावसाच्या पाण्यावर अवलंबून होते. मागील २-४ वर्षात मंडळा येथी कॅनीलच्या पंपमुळे काही प्रमाणात शेतीला दिलासा मिळाला आहे. श्री. दादा जाधवराव हे जवळपास ३५ वर्षे या भलाय

33

Anasheeb Magar Mahavidyalaya, Hadapsar, Pune-28

Youth for Rural Development

प्रतिनिधित्व करीत असले तरी गावात फार मोठ्या विकास योजना आल्याचे दिसत नाही. श्री. जाधवराय यांचे कन्या च सुपुत्र देखील राजकारणात सक्रिय होले. सौ. माहूकर, सौ. निंबळकर यांनी देखील जाधवरायांचा वास्तव राजकीयदृष्ट्या पुढे नेण्याचा प्रयत्न केला. मात्र त्यांना फार यश आले नाही. शरद पवार यांना काय मिळाले नाही. आजही दिने गावात ग्रामपंचायतीत सत्तेवर असणारी मंडळी श्री. बाबाराजे जाधवराय यांचे नेतृत्व मानतात. स्थानिक सर्व निवडणुकात ते बाबाराजेच्या बरोबर असल्याचे दिसते. त्यांच्या अभ्यासपूर्ण नेतृत्वाने बऱ्याच योजना अलीकडील काळात दिने गावाच्या परिसरात आलेल्या आढळतात. राष्ट्रवादी काँग्रेस, काँग्रेस पक्ष, शिवसेना व भाजपा या सगळ्या पक्षांना प्रभाव या गावात जाणवत असला तरी बाबाराजे जाधवराय यांचा शब्द तिथे अंतिम असल्याचे दिसते. परिसरातील ग्रामपंचायतीवर देखील त्यांचाच प्रभाव आढळतो असे असले तरी दिने गावात ग्रामीण भागाचा आनंद जाणवत नाही.

Annasaheb Magar Mahavidyalaya, Hadapsar, Pune-28

Pune District Education Association's
Annasaheb Magar Mahavidyalaya

Hadapsar, Pune- 411028

Affiliated to Savitribai Phule Pune University, Pune

Self Study Report: 2024 (4th Cycle)

Department Of Marathi

Activity

Linguistic Survey

By

Dr. Vandana Sonavale

Report

भाषिक सर्वेक्षण

8

Dr. Vandana Sonavale
Department of Marathi

भाषिक सर्वेक्षण

फुले जिल्हा शिक्षण मंडळाच्या अण्णासाहेब मगर महाविद्यालय हडपसर राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाचा विशेष विवादी शिबिर कार्यक्रम दि. २२ ते २८ फेब्रुवारी २०२२ या कालावधीत मु. पो. दिवे, ता. पुरंदर, जि. पुणे या गावामध्ये संपन्न झाला. शिबिर कालावधीदरम्यान राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या स्वयंसेवकांनी विविध विषयांच्या अनुषंगाने गावातील जनतेचे सर्वेक्षण केले. विविध विषयांच्या अनुषंगाने केलेल्या या सर्वेक्षणामध्ये गावातील लोकसंख्येचे भाषेचे व साहित्यिक अभिरुचीचे देखील सर्वेक्षण करण्यात आले.

दिवे हे गाव शिवकालापासून पुरंदर तालुक्यातील एक अत्यंत महत्त्वाचे गाव आहे. या गावाला ऐतिहासिक व सामाजिक पांढरपणी लाभली आहे. या गावाच्या एका बाजूला स्वराज्याचे दुसरे छत्रपती श्री संभाजीराजे यांचे जन्मस्थान असलेला पुरंदरसारखा अभेद्य किल्ला उभा आहे. तर एका बाजूला सोनोरी किल्ला व मल्हार गड किल्ला उभा आहे. शेजारीच जापवगडीसारखी ऐतिहासिक वास्तू उभी आहे. दिवे हे गाव साधारणतः अडीच हजार लोकसंख्येचे आहे. शिवकालापासून या गावात महाराष्ट्र भाषा मराठी ही मातृभाषा म्हणून बोलली जाते. या भाषेवर लोकसंख्येचे आहे. शिवकालापासून या गावात महाराष्ट्र भाषा मराठी ही मातृभाषा म्हणून बोलली जाते. या भाषेवर शिवकालापासूनचा प्रभाव दिसून येतो. दिव्यापासून जवळ असलेले सासवड हे गाव आज विकसनशील शहर म्हणून वेगळे विकसित होत आहे. सासवड शहराने अच्युत इंग्रजी काळात पारतंत्र्याविरुद्ध जो सामाजिक आणि एकजिथ लढा उभा केला त्यामध्ये सासवड परिसरातील दिवे, सोनोरी, खानवडी, कोडीत बांसारखी गावे समर्पित भावाने सहभागी होती. त्यामुळे या गावांना एक संपन्न सामाजिक, राजकीय आणि ऐतिहासिक असा

वारसा लाभलेला आहे, हे विशेष. स्वराज्याच्या काळात छत्रपती शिवाजी महाराजांबरोबर निष्ठेने लढणारा मावळा म्हणून आणि इंग्रजांविरुद्धच्या स्वातंत्र्याच्या लढ्यात म. फुले, सावित्रीबाई फुले सुप्रसिद्ध साहित्यिक प्रल्हाद केशव अत्रे, शंकरराव देव आदि थोर समाजसुधारकांच्या साथीने उभारल्या गेलेल्या प्रत्येक लढ्यामध्ये या गावातील लोकांनी समरसून सहभाग घेतला असे सर्वेक्षणानिमित्त जाणवले. गावाचा हा इतिहास साधारण ८७ वर्षे वय असलेल्या श्री. अब्दुल खुदाभाई मुलानी या वयोवृद्ध स्वातंत्र्य सैनिकांच्या तोंडून सर्वेक्षण दरम्यान समजले.

महात्मा फुले, सावित्रीबाई फुले यांनी महाराष्ट्रात रोबलेल्या शिक्षणाच्या रोपठ्याचा स्पर्श दिवे गावालाही झाला. या गावामध्ये जिल्हा परिषदेच्या शाळेद्वारे शिक्षणाची मूलाभूत सोय करण्यात आलेली आहे. हल्ली खाजगी संस्थांच्या शाळांबरोबर रगत शिक्षण संस्था संचालित 'श्री कातोबा हायस्कूल, दिवे', महाराष्ट्र शासनाच्यावतीने

Youth for Rural Development

जव्हीत समाजातील गरीब विद्यार्थ्यांसाठी चातवली जाणारी आश्रय शाळा अशा विविध शैक्षणिक सुविधा आढळून आल्या. ग्रामांमध्ये वा शैक्षणिक संस्थांमध्ये मराठी माध्यमातून विद्यार्थी शिक्षण घेताना दिसता आधुनिक काळात मराठीबरोबरच इंग्रजी माध्यमांच्या शाळादेखील या परिसरामध्ये सुरू झालेल्या पाहता येता.

स्वातंत्र्यानंतर स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या शासन पद्धतीत गावाला उत्तम दर्जा प्राप्त असलेली ग्रामपंचायत स्थापली आहे. या ग्रामपंचायतीद्वारे नागरिकांपर्यंत केंद्र व राज्य शासनाच्या सर्व योजना मराठी भाषेतून परिषद करून पोचविण्याचा प्रयत्न केला जातो. परंतु काही योजनांच्या संदर्भात येणारी इंग्रजी भाषेतील किंवा भाषेतील परिपत्रके, सूचना किंवा शासन निर्णय हे मराठीतून असावेत अशी भावना येथील जनतेमध्ये प्रबळ असल्याचे सर्वेक्षणानुसार जाणवले. शासन योजनांची माहिती ही ग्रामपंचायतीद्वारे ध्वनिचर्चाकारून प्रक्षेपित के जाते. जामनीत जामन लोकांपर्यंत ही माहिती पोहोचची म्हणून ध्वनीचर्चाकार लावलेल्या वाहनांद्वारे गा- सर्वदूरपर्यंत ही माहिती पोहोचवली जाते. आषाढ कार्ड, पत्र कार्ड, सातबारा व शेती निगडित विविध दस्तू विविध शेती अनुदानाचे अर्ज, त्यासाठी लागणारी कागदपत्रे याविषयी मराठीतून माहिती मिळाल्यास अर्ज सोबीचे होईल, अशी भावना जनतेमध्ये असल्याचे दिसले. शेततळ्यासाठी अनुदान, वेगवेगळ्या शेती पिकांस शेती विभागाकडून होणारे मार्गदर्शन, त्यासाठी करणे लागणारे अर्ज हे ग्रामपंचायतीमध्ये सहज पद्धतीने उपलब्ध झाल्यास बरे होईल, असेही जनतेने सांगितले.

समाजाद्वारे बोलली जाणारी मातृभाषा ही एका अर्थाने एक महत्त्वपूर्ण सामाजिक संस्थाच असते. केवळ दैनंदिन व्यवहार नव्हे तर पूर्वापार चालत आलेली संस्कृती जतन करण्याचे कार्य भाषेद्वारे होत असते. ऐतिहासिक वारसा लाभलेल्या दिवे या गावाला सांस्कृतिक वारसा देखील संपन्न स्वरूपाचा असल्याचे सर्वेक्षणाद्वारे जाणवत या गावातील जनतेची आधुनिक काळात सामाजिक अभिरुची ही मराठी भाषेची निगडीत आणि उच्च दर्जा असल्याचे सर्वेक्षण दर्शवून जाणवले. विविध वाहिन्यांच्या काळात सामान्य जनता आजही मराठी वाहिन्यांवर सामाजिक, राजकीय, सांस्कृतिक आणि मनोरंजनाचे कार्यक्रम पाहणे पसंत करते. एकूण लोकसंख्येपैकी ९० जनता दूरदर्शन व इतर मराठी वाहिन्यांवरून मराठी बातम्या, मराठीतून होणारी चर्चा व वृत्तनिवेदन जाणिवपू पाहते. मराठी भाषेतून सादर केले जाणारे विविध 'रिवालिटी शो', 'इंडियन आयडॉल' मराठी सारखा नृत्यप्रकार कार्यक्रम, चला हवा येऊ द्या, महाराष्ट्राची हास्यजगा, विविध मालिका यांसारखे कार्यक्रम हे विशेष आवड पाहिले जातात. सासवड परिसरातून नावलौकिक मिळवलेले डॉ. निलेश साबळे व इतर नाट्य, अभिनय असांस्कृतिक क्षेत्रातील कलाकार याविषयी जनतेच्या मनात सार्थ अभिमान असल्याचे जाणवले. निवृत्ती महा इंदुरीकर, शिवलीला ताई पाटील, नितीन बानगुडे पाटील या कीर्तनकार व समाज प्रबोधनकारांबरोबरच स्थापित पातळीवरील वेगवेगळ्या कीर्तनकार व व्याख्यात्यांचे सामाजिक प्रबोधनाचे कार्यक्रम, गावातील मंदिरांम हारिपाठाचे कार्यक्रम हे जाणीवपूर्वक नियमितपणे आयोजित केले जातात. गावातील सर्वजण आनंदाने उपक्रमांमध्ये सहभागी होतात. प्रबोधनाच्या कार्यक्रमातून आरोग्य, शिक्षण, सामाजिक नैतिकता, व्यक्तिविकासाच्या विविध विषयांचा मागोवा घेऊन गावातील विद्यार्थ्यांचे व तरुणांचे उत्तम शारीरिक व मानसिक आघडविण्यावर या गावाचा विशेष भर असल्याचे सर्वेक्षणादरम्यान दिसून आले.

Annasaheb Magar Mahavidyalaya, Hadapsar, Pune-28

भाषेच्या विकासाला एक संपन्न आढावा त्या भाषेतील मौखिक वाङ्मयातून, लोकसाहित्यातून घेता येतो. लोकसाहित्यातून जाणीवपूर्वक या सांस्कृतिक आणि भाषिक संपन्नतेचा मागोवा घेण्यात आला. त्यादरम्यान प्रत्येक शाळे, वाकप्रचार, उखाणे, लोकगीते, लोककथा यांचे संकलन मराठी विभागाने केले. काही निवडक संकलन पुढीलप्रमाणे.

भारतात लोकगीतांची परंपरा अतिप्राचीन काळापासून प्रचलित आहे. लोकगीतांची ही परंपरा मौखिक आहे. लोकगीते म्हणजे लोकवाणी, मानवी जीवनाच्या अंगावर मोजके पण मार्मिक भाष्य करणारे कुठले उपमेले, लक्षणादे देणारी व समाजदर्शन घडविणारी लोकगीते मानवी जीवनाची संस्कृतीसंरक्षक म्हणून म्हणता येतील. अण्णुल कुलाची हे ८७ वर्षांचे वृद्ध त्यांच्या काळातील तमाशातील समाजप्रबोधनर लोकगीत म्हणतात. त्यात -

यवत, लोणी, उरळीकांचन पुण्याला
मला बाई जायचंय,
काळूबाईच्या गाण्याला

लोकसाहित्यामध्ये म्हणी, वाकप्रचार, उखाणे यालाही महत्त्व आहे. लोकसाहित्यातील एक मौखिक लेख म्हणजे उखाणे. नव्याचे नाव घालून घरण्याची ओळख व संपत्तीच्या धाटाबेही भरभरून काढतात. उखाण्यातून काढता एक सासुरवाशीण म्हणते -

चांदीच्या ताटात सोन्याच्या गिऱ्या
.....रावांच नाव घेते टिळेकरांची कन्या

त 'दुसऱ्यावर विसंबला, त्याचा कारभार बुडाला, 'अति तेथे माती', 'उताबळा नवरा गुड्याला बलिंग', नाचता येना, अंग वाकडे' यासारख्या म्हणीतून अनुभव व उपदेश केलेले दिसतात.

या सर्वेक्षणाचे संयोजन अण्णासाहेब मगर महाविद्यालयातील मराठी विभाग आणि मराठी संशोधन केंद्र यांच्या वतीने राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या संयुक्त विद्यमाने करण्यात आले होते. मराठी विभाग प्रमुख डॉ. प्रवीण सप्तने, मराठी संशोधन केंद्राचे समन्वयक डॉ. नानासाहेब पवार मराठी पदव्युत्तर विभागातील डॉ. चंद्रा सोनवते प्रा.प्रतिभा गाडेकर प्रा. सागर कांबळे यांनी या सर्वेक्षणासाठी प्राचार्य डॉ. पंडित शेळके यांच्या मार्गदर्शनाखाली संयोजन केले.

Pune District Education Association's
Annasaheb Magar Mahavidyalaya
Hadapsar, Pune- 411028
Affiliated to Savitribai Phule Pune University, Pune

Self Study Report: 2024 (4th Cycle)

Scientific Approach for Rural Development News

गड संवर्धन शिबिर

पुणे जिल्हा शिक्षण मंडळाच्या अण्णासाहेब मगर महाविद्यालयाच्या राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने मल्हारगड संवर्धनासाठी विशेष शिबिर घेण्यात आले. सुशांत मोकाशी यांनी मल्हारगडाची माहिती; तसेच 'सह्याद्री प्रतिष्ठान'च्या कामाची माहिती दिली. या वेळी विद्यार्थ्यांनी गडावरील दगड उचलून एका जागी ठेवले. या दगडांचा उपयोग तटबंदीसाठी केला जाणार आहे. या वेळी राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रम अधिकारी डॉ. सविता कुलकर्णी, प्रा. नितीन लगड, डॉ. वंदना सोनवले, प्रा. गौरव शेलार, नाना शिंदे आणि विद्यार्थी उपस्थित होते.

‘एनएसएस’ शिबिरात विविध उपक्रम

पुणे, दि. ५ - अण्णासाहेब मगर महाविद्यालयाच्या राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने पुंरंदर येथील दिवे गावात विशेष शिबिर घेण्यात आले. यात भजन, देशभक्तीपर समुहगीत, प्रसंगनाट्य, पाककला, जाहिरात, पुतळा अशा विविध स्पर्धा, चित्रकला, वाचनकटटा, मशरूम शेती प्रात्यक्षिक, भूमिका सादरीकरण, गाडगेबाबा जयंती असे उपक्रम घेण्यात आले. श्रमदानामध्ये अनुसूचित जाती व नवबौद्ध विद्यार्थी निवासी शाळेच्या परिसराची स्वच्छता करून गावातील रस्त्यावरील प्लॅस्टिक गोळा करण्यात आले. मल्हारगड येथे किल्ले संवर्धन कार्यात मदत करण्यात आली. या काळात संजय काटकर, रावसाहेब पवार, स्वामीराज भिसे, डॉ. झुंजारराव जाधव यांची व्याख्याने झाली.

प्रभात

Sun, 6
https:

सकाळ : दत्ता भोंगळे

मल्हारगड (ता. पुंढर) : गडाच्या संवर्धन कामात सहभागी झालेले विद्यार्थी.

विद्यार्थ्यांकडून मल्हारगडावर स्वच्छता

गराडे, ता. ७ : श्रमदानामध्ये महाविद्यालयाच्या राष्ट्रीय सेवा योजना अनुसूचित जाती व नवबौद्ध विद्यार्थी विभागाच्या वतीने विशेष शिबिराचे निवास शाळेच्या परिसराची स्वच्छता करून गावातील स्त्र्यांवरील प्लॅस्टिक गोळा करण्यात आले. यामध्ये सहाय्यी प्रतिष्ठान यांच्या सहकार्याने मल्हारगड येथे किल्ले संवर्धन कार्यात मदत करण्यात आली. यामध्ये विद्यार्थ्यांनी किल्ल्याच्या बुरुजांवरील आणि तटबंदीचे टाढ एकजाणी गोळा करून तटबंदी बांधण्यासाठी मदत केली. दिवे (ता. पुंढर) येथे पुणे जिल्हा शिक्षण मंडळाच्या अग्यासाठी मार सामाजिक विचारसरणी, पध्दत, जांकनशैलीतील बदल आणि आहार अशा विविध विषयांचा समावेश होता. या शिबिराच्या दरम्यान महाविद्यालयातील वनस्पतिशास्त्र, प्राणिशास्त्र, भौतिकशास्त्र, सूक्ष्मजीवशास्त्र विषयांच्या प्राध्यापकांनी विद्यार्थ्यांच्या मदतीने दिवे गावातील पाणी, प्राणी, वनस्पती यांचे नमुने गोळा केले. तसेच ऊर्जा, सामाजिक व आर्थिक स्थिती, भाषा, राजकीय स्थिती यांचा अभ्यास केला. यवेळी प्रमुख पाहुणे म्हणून सहाय्यी प्रतिष्ठानचे श्रमिक गोबमण्डे, काकासाहेब कोल्हे उपस्थित होते. तसेच महाविद्यालयाचे प्रा. डॉ. पंडित शेळके, डॉ. प्रमिला टावकर, उपप्राचार्य डॉ. ए.बी. माने, डॉ. प्रशांत मुळे, धनंजय बागाडे, प्रा. अनिल जाताप उपस्थित होते. डॉ. सविता कुलकर्णी, डॉ. किरण रणदिवे, प्रा. नितिन लगड, डॉ. वंदना सोनवले, प्रा. गौरव शेलार साठे, नाना शिंदे यांच्या सहकार्याने आणि प्राचार्य डॉ. पंडित शेळके यांच्या मार्गदर्शनाखाली या शिबिराचे नियोजन केले.